

Stichting Natuur- en Vogelwacht Biesbosch

Noorderelsweg 2A, 3329 KH Dordrecht, tel.: 078 – 6.21.39.21, info@vogelwacht.eu, www.vogelwacht.eu

Stadsvogelnieuwsbrief Dordrecht nummer 4, 2015

In deze nieuwsbrief gaan we weer in op de resultaten van de inventarisatie van de schaarse soorten in het stedelijk gebied van het afgelopen jaar. Daarnaast besteden we dit keer aandacht aan de MUS-plot-tellingen die vanaf 2007 lopen.

We wensen u veel leesplezier en houden ons aanbevolen voor reacties en vooral voor leuke waarnemingen!

Voorzichtig herstel Blauwe reiger

De stad Dordrecht kent in totaal vier kolonies van Blauwe reigers. Deze worden al vele jaren in het vroege voorjaar geteld. In 2014 kende de populatie weer een toename van 13% (tegen een afname het jaar ervoor van 12%). De totale populatie groeide naar 67 nesten. Overigens nog steeds aanmerkelijk lager dan in de hoogtijdagen aan het begin van dit millennium toen er iets meer dan 100 nesten aanwezig waren. De kolonie in het Wantijpark groeide met 2 nesten naar 18. Gravenstein nam met 5 nesten toe en kwam tot 23 nesten. Dordwijk liet na een jarenlange autonome afname eindelijk een forse toename zien met 6 nesten tot in totaal 18 nesten. En dan te bedenken dat er 20 jaar geleden alleen al in Dordwijk bijna 70 Blauwe reigernesten geteld werden! Alleen de kolonie in het Baanegat kende een afname van 12 naar 8 nesten. Waarschijnlijk is dat voor een deel te wijten aan het feit dat een deel van die kolonie zich verplaatst heeft naar een kolonie in de Sliedrechtse Biesbosch, nabij de Helsuis. De toename van 13% is wel een stuk lager in vergelijking met het zuidelijk deel van de Provincie Zuid-Holland. Daar werd een gemiddelde toename van maar liefst 25% geteld!

Grauwe gans en Grote Canadese gans nemen verder toe

In 2011 kwamen voor het eerst twee paren Grauwe gans tot broeden en in 2012 drie paren, allen op het bedrijventerrein Dordtse Kil III. In 2013 nam de stand verder toe tot elf paren. In 2014 liet de Grauwe gans een verdere toename zien. Bedrijventerrein Dordtse Kil III had 5 paren (vorig jaar 6), bij de Dubbeldamse begraafplaats werden minimaal 3 paren vastgesteld en in Plan Tijn kwamen 2 paar tot broeden. Nieuw waren paren langs de Haaswijckweg (met jongen), in het Dubbelmondepark en in de Corridor. Het ging dus om minimaal 13 paren wat slechts een lichte toename is ten opzichte van 2013.

Ook de Grote Canadese gans lijkt toe te nemen: 5 paren werden vastgesteld tegen één paar vorig jaar.

Soepganzen komen op enkele plaatsen in het stedelijk gebied voor. Vaak gaat het om kleine groepjes. Slechts een deel van de vogels komt tot broeden. De grootste groep bevond zich altijd in de omgeving van de Kiltunnel: in 2013 35 vogels waaronder 5 broedparen die succesvol gebroed hebben. Elders werden nog 3 paren vastgesteld.

In de winter van 2014 werden in de omgeving van de Kiltunnel 43 soepganzen geteld. Omdat de groep echter ook de gewoonte had de Kiltunnel in te wandelen heeft het wegschap Kiltunnel de ganzen begin 2014 weggevangen.

Soepganzen werden verder vastgesteld in het Merwedehavengebied (paar), Sportpark Schenkeldijk (paar), Zuidhaven (nest) en Dubbeldam (paar). Ook in Dubbeldam is sprake van een afname (3 in 2013). Het aantal broedparen Soepgans is in 2014 gehalveerd.

Stadse meeuwen en sterns

De gemengde kolonie in het Zeehavengebied (Scandic en Krabbepolder) werd geheel geteld en leverde 114 paren Stormmeeuw, 97 paren Kleine mantelmeeuw en 6 paren Zilvermeeuw op. Echter op de terreinen van naburige bedrijven waren ook broedverdachte vogels aanwezig mogelijk als gevolg van verjagingsacties bij één van de bedrijven vanwege overlast. Zo werd aan de Van Leeuwenhoekweg een kolonie ontdekt met minimaal 9 paren Stormmeeuw

en 2 paren Kleine mantelmeeuw. Mogelijk was de kolonie nog iets groter; het terrein is niet bezocht.

In het Merwedehavengebied werden in 2013 broedverdachte stormmeeuwen waargenomen, maar de kolonies konden helaas niet geteld worden. In 2014 werd toestemming verkregen om één kolonie op een braakliggend afgesloten terrein te tellen. Hier werden 25 paren Stormmeeuw en één paar Kleine mantelmeeuw vastgesteld. Op het terrein van Dupont werden een tweetal nesten van Stormmeeuw van achter het hek gezien. Mogelijk is de kolonie nog wat groter wat helaas niet vastgesteld kon worden.

In totaal ging het in het stedelijk gebied om minimaal 150 paren stormmeeuwen, 100 paren kleine mantelmeeuw en 6 paren zilvermeeuw. En aangezien deze soorten meeuwen vooral aan de kust broeden zijn dergelijke aantallen een mooi resultaat voor een gebied dat relatief ver in het binnenland ligt! Verder is het opvallend dat de Stormmeeuw telkens de meest algemene is, terwijl deze landelijk gezien de minst algemene van de genoemde soorten is.

In 2013 werd een kleine kolonie Visdief ontdekt op het dak van een bedrijfspand op bedrijventerrein Dordtse Kil II. Ook dit jaar was de kolonie bezet met een paar of 5. Helaas werden halverwege het broedseizoen vogelverschrikkers op het dak geplaatst om de vogels te verstoren.

Stormmeeuw; broedend op stootblok (foto: Leo Apon)

Kleine plevier houdt stand

Vergelijkbaar met voorgaande jaren werden er 9 territoria vastgesteld, echter deels op andere locaties. De bouwlocatie Wilgenwende boette aan belang in: slechts 2 territoria. Het Kildepot was eveneens goed voor 2 territoria, 1 meer dan voorgaande jaren. Verder werden in de Krabbepolder en op bedrijventerrein Dordtse Kil III nog territoria vastgesteld. Nieuw was een territorium op bouwlocatie Stadswerven en 2 territoria in het Merwedegebied waar ook de gemengde Stormmeeuw/Kleine mantelmeeuwkolonie gevestigd is. Mogelijk is hier ook in 2013 al gebroed.

Slechtvalk bezet nieuwe huisvesting!

Al meerdere jaren bevindt zich in het vroege voorjaar een paartje slechtvalken in het stedelijk gebied. Omdat broedgelegenheid niet voorhanden was week het paartje elk jaar weer uit naar een andere locatie.

In de winter van 2013/2014 werd in samenwerking met de gemeente Dordrecht en Tennet een slechtvalkenkast geplaatst in de hoogspanningsmast naast Huis te Merwede. We hadden niet verwacht dat de kast direct bezet zou worden. Maar blijkbaar zaten de slechtvalken te wachten op nieuwe huisvesting toen voorjaar 2014 bleek dat er 2 jonge slechtvalken in de kast zaten.

Slechtvalk voor kast in hoogspanningmast (foto: Hans Gebuis)

IJsvogel neemt verder toe

Na een aantal wat mindere jaren neemt de IJsvogel weer toe. In 2013 ging het nog om 3-4 paren IJsvogels. De winter van 2014 was evenals de winter van 2013 bijzonder zacht en de verwachting was dan ook dat het aantal ijsvogels flink zou toenemen. Deze verwachting heeft de IJsvogel grotendeels waargemaakt. In 2014 werden 6 paren geteld. Langs het Wantij werden 3 paar vastgesteld. Ook het territorium bij de afvalwaterzuivering was weer bezet. In het Overkamppark betrok een paartje IJsvogels de in samenwerking met de gemeente Dordrecht speciaal voor de IJsvogel omgetrokken populier. Dat bleef voor veel mensen niet onopgemerkt. De vogels hadden veel bekijks. Schuiltentjes verschenen rond de wortelkluit en er werd zelfs een fotograaf waargenomen die pal voor de wortelkluit op een krukje post vatte. De verwachting was dan ook dat van het broedsel niet veel terecht zou komen. Dit bleek echter niet het geval en er werden uiteindelijk uitgevlogen jongen waargenomen! Alleen in het westelijk deel van Dordrecht blijft de IJsvogel nog wat achter. Er werd slechts 1 paar ontdekt. Dit paar zat echter op een nieuwe locatie waar enkele jaren geleden door de gemeente en Natuur- en Vogelwacht broedgelegenheid gecreëerd is door enkele bomen om te trekken. In totaal hebben dus 2 paren gebruik gemaakt van de broedgelegenheid die de afgelopen jaren op initiatief van de NVB en de gemeente speciaal voor de IJsvogel gecreëerd is. Afgelopen najaar werden op vele plaatsen IJsvogels waargenomen. En aangezien afgelopen winter ook weer erg zacht was, zijn de verwachtingen voor komend broedseizoen dan ook hoog gespannen. Aangezien IJsvogels op de gekste plekken op kunnen duiken, zijn meldingen in de periode maart-juli zeer welkom!

IJsvogel voor de wortelkruit in het Dubbelmondepark (foto: Wilma Schoester)

Toename huiszwaluwen

Huiszwaluwen zijn afhankelijk van huizen om hun nest tegenaan te kunnen bouwen, maar eigenlijk houden ze niet van de stedelijke omgeving (in tegenstelling tot Gierzwaluwen). Een dorpse omgeving is waar de Huiszwaluw zich lekker voelt. En waar in Dordrecht komt dat dorpse karakter nog het beste tot uiting? In het in 1970 bij Dordrecht gevoegde dorp Dubbeldam natuurlijk. De grootste kolonie ten noorden van de Zeedijk bevindt zich al jaren aan de Stevensweg. De open ligging aan de rand van de stad met polders naast de deur, graslanden, modderige slootkanten en geschikte huizen met dakoverstek zorgt al jaren voor een stabiele kolonie Huiszwaluwen. In 2014 werden 40 nesten geteld (2013: 35). Aan de oostkant van Dubbeldam in de Bovenhoek (Haaswijkweg Oost) bevindt zich nog een kolonie die in 2014 12 nesten telde. Ook in de nieuwbouwwijk Wilgenwende (wederom aan de randen van de stad) werden net als in 2013 2 nesten geteld. Met de Huiszwaluwkolonies in het buitengebied kwamen er op het gehele eiland van Dordrecht 273 paren Huiszwaluwen tot broeden, een toename van 11% ten opzichte van 2013. Een stuk beter dan de afname van 2% in het zuidelijk deel van de Provincie Zuid-Holland.

Recordjaar Oeverzwaluw

Oeverzwaluwen worden al jaren geïnventariseerd. Het beste jaar tot nu toe was 2012 met 117 broedparen. In 2013 liet de Oeverzwaluw echter een terugval zien. Maar in 2014 waren Oeverzwaluwen weer helemaal terug. Op het Kildepot werden op 3 locaties steilwanden gemaakt door de gemeente Dordrecht. Alleen de wand waar al meerdere jaren Oeverzwaluwen in broedden werd bezet. Het ging echter wel om 92 broedparen, wat voor deze locatie een record is. De Oeverzwaluwen van bouwlocatie Wilgenwende betrokken een nieuwe hoop grond waar zich 120 paren vestigden. Daarnaast kwamen nog 16 paren Oeverzwaluw tot broeden op bouwlocatie Stadswerven. In totaal werden 228 broedparen vastgesteld, een absoluut record!

Oeverwaluwkolonie op het Kildepot (foto: Leo Apon)

Wederom veel nachtegalen

In 2013 werden we verrast door grote aantallen zingende Nachtegalen. Zeker 21 territoria werden vastgesteld terwijl in de jaren daarvoor telkens 6 paren werden genoteerd. Ook in 2014 was de Nachtegaal talrijk. In totaal ging het om 16 territoria. Ook nu zaten de meeste vogels aan de noordoost kant van het stedelijk gebied, langs het Wantij en rondom het spaarbekken Grote- en Kleine Rug.

Aan de westkant van Dordrecht zat, net als vorig jaar, een paar langs de Oostkil. Hier hebben gemeente Dordrecht en Natuur- en Vogelwacht het aangeplante bomenbestand fors uitgedund om daarmee weer struweel en ruigte terug te krijgen. En succesvol naar blijkt: de Nachtegaal is een kenmerkende soort van ruigtes en struwelen.

Riet- en ruigtevogels

In het stedelijk gebied zijn er maar op een beperkt aantal plaatsen wat bredere rietkragen en ruigtes waar vogels van rietvelden en ruigtes voldoende ruimte hebben om te broeden. Deze worden jaarlijks onderzocht.

Was 2013 een heel slecht jaar voor de Blauwborst, in 2014 deed de soort het gelukkig een stuk beter. Er werden 9 territoria vastgesteld tegen 5 in 2013. Ze zaten weer op de bekende locaties: bedrijventerrein Dordtse Kil III (3 paren), bouwlocatie Wilgenwende (2 paren), Landgoed De Hoven (3 paren) en Wantij (1 paar).

Met de Rietzanger gaat het steeds verder bergafwaarts. Slecht 2 territoria werden vastgesteld tegen 4 vorig jaar en 12 in het topjaar 2011. De oorzaken liggen zowel in de omstandigheden in de overwinteringsgebieden (Sahelzone), als de slechte condities waarin een aantal grotere rietkragen zich bevinden.

Van de Cetti's zanger werden 8 paren vastgesteld net als in 2012, het beste jaar tot nu toe. De soort neemt dus niet verder toe. Opvallend is wel dat er jaarlijks nieuwe locaties bezet zijn maar andere locaties zijn daarentegen weer door de soort verlaten. De Cetti's zanger

doet het nog het beste langs het Wantij waar een flink getijdeverschil is. Waarschijnlijk is het getij van belang voor de overleving van de soort in de winter. Binnendijs gelegen biotopen zijn waarschijnlijk minder geschikt om te overwinteren. 6 van de 8 paren broedden langs het Wantij, slechts 2 paren binnendijs.

Van de Roodborsttapuit werd wederom één territorium vastgesteld. Het gaat om de "vaste" locatie op het bedrijventerrein Dordtse Kil III. Helaas werd halverwege het broedseizoen het broedgebied gemaaid en vervolgens geëgaliseerd waardoor het broedsel vrijwel zeker verloren is gegaan, evenals dat van een aantal andere soorten zoals Grasmus.

De getallen op een rij

Voor de volledigheid presenteren we hier alle resultaten, ook van soorten die we niet in deze nieuwsbrief besproken hebben. Een aantal soorten tellen we al veel langer, een soort als de Huiszwaluw al vanaf 1989. We hebben er voor gekozen om de totalen vanaf 2007 te laten zien. Het jaar waarin we begonnen zijn met inventarisatie van het aantal IJsvogels.

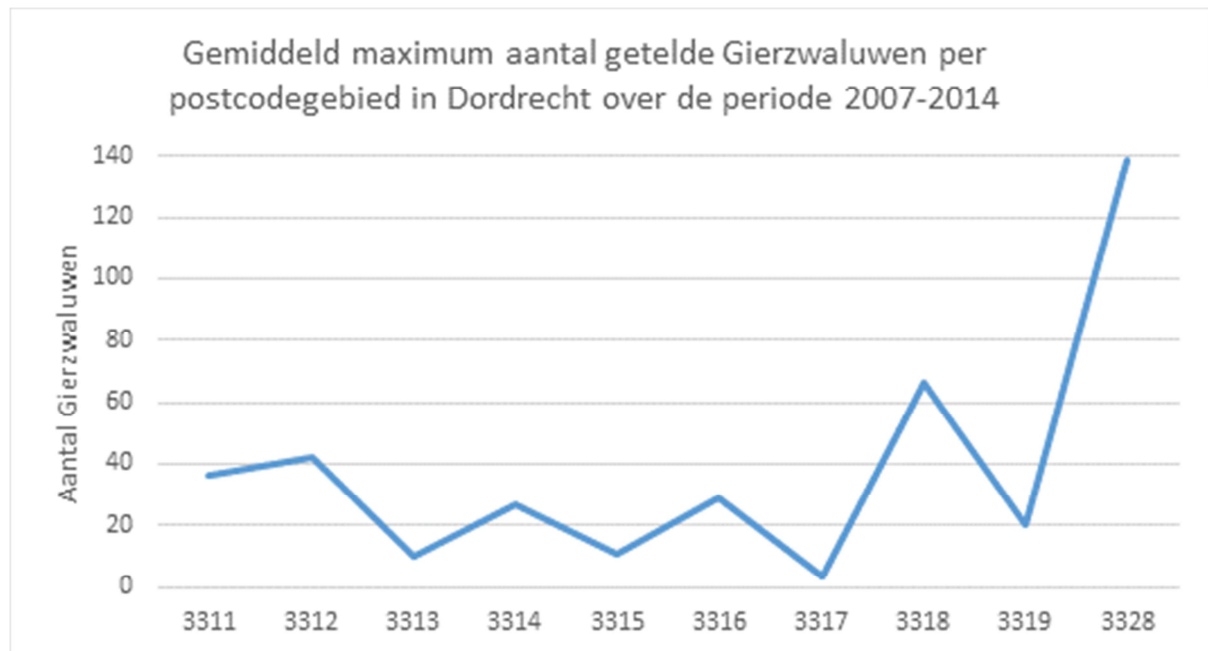
Soort	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dodaars					0	0	0	0
Woudaap					0	0	1	0
Blauwe reiger	103	82	>58	61	59	67	59	67
Grauwe gans					2	3	11	13
Grote Canadese gans						2	1	5
Nijlgans						24	24-26	+
Soepgans						10	8	4
Slechtvalk					0-1	0-1	0	1
Kleine plevier					1	9	8	9
Stormmeeuw							>88	150
Kleine mantelmeeuw							>61	100
Zilvermeeuw							4	6
IJsvogel	9	7-10	1	2	4	1-2	3-4	6
Groene specht					12	13	12	11
Oeverzwaluw	>8	>8	20	9	50	117	66	228
Huiszwaluw	14	+	+	>6	39	33	38	54
Nachtegaal					6	6	21	16
Blauwborst					10	14	5	9
Roodborsttapuit					1-2	2-3	1	1
Cetti's zanger	0	0	0	1	2	8	7	8
Rietzanger					12	5	4	2

Tabel 1: aantal broedparen in stedelijk gebied van 2007 tot 2014

MUS-tellingen: de gierzwaluw onder de loep!

Sovon Vogelonderzoek Nederland heeft in 2007 een speciaal meetnet in het leven geroepen om de stadsvogels in de gaten te kunnen houden, het Meetnet Urbane Soorten (afgekort MUS). Hierbij wordt er per postcodegebied driemaal in het broedseizoen op 8-12 vaste telpunten exact 5 minuten per telpunt geteld. Op deze manier wordt er een gestandaardiseerde telling verkregen waardoor trends in de tijd berekend kunnen worden. Ook de Natuur- en Vogelwacht Biesbosch doet hieraan mee, evenals tellers van het IVN. In Dordrecht gaat het hierbij om 10 postcodegebieden, die tegenwoordig gelukkig allemaal worden geteld. Hulde aan de tellers daarvoor! In een latere nieuwsbrief zal nog eens uitgebreider ingegaan worden op de resultaten uit dit meetnet voor Dordrecht tot nu toe. Hier wordt alvast kort één van de belangrijkste doelsoorten van dit meetnet besproken: de Gierzwaluw. Deze soort broedt in Nederland uitsluitend in stedelijk gebied en het is ook nog eens erg lastig te tellen hoeveel paartjes er dan zijn. Met behulp van het MUS-meetnet wordt dan ook niet het exacte aantal paren geteld, maar kan wel de trend worden vastgesteld en de verschillen tussen de postcodegebieden onderling. Daaruit blijkt dat in de postcodegebieden 3328 en 3318 (Sterrenburg

I, II en III) de hoogste aantallen Gierzwaluwen worden geteld. Daarna volgen de oudere delen van de stad (3311, 3312). De Staart (3313), Stadspolders (3315) en Wielwijk en Crabhof (3317) hebben Gierzwaluwen minder te bieden (zie onderstaande afbeelding).

De trend verschilt wel vrij sterk van jaar op jaar, maar de laatste 3 jaren worden er minder Gierzwaluwen geteld dan voorheen. De afname lijkt zich ook nog eens vooral af te spelen in de sterkst bezette gebieden: 3318 en 3328. Naar de oorzaak is het gissen, maar vastgesteld is wel dat op verschillende plekken door dakrenovaties nesten en mogelijke nestplaatsen verloren zijn gegaan, maar dit alleen kan de afname ook niet verklaren. Wij hopen dat de afname echter iets tijdelijks is, dus roepen alle tellers op om ook komende jaren door te blijven tellen zodat we het goed in de gaten kunnen houden! (Mocht een telling een keer niet lukken, neem even contact met ons op via: sander@terlouw1.nl, dan zorgen we voor een invaller).

Waarnemers bedankt!

Veel waarnemers voerden gerichte tellingen uit of voerden losse waarnemingen in via de site van de Natuur- en Vogelwacht of Waarneming.nl:

Gerichte tellingen werden verricht door: Leo Apon, Rob Haan, Josien Schenkels, Wilma Schoester, Sander Terlouw, Eef Zwang en de medewerkers van het NWC.

MUS-plots worden geteld door Ineke Leentvaar (2 plots), Peter van der Eijnden (2 plots), Leo Apon, Fred Kuipers, Leo Nennie, Jan Dik van Peere, Mick Pemberton, Josien Schenkels, Sander Terlouw en Peter van Walraven.

Aanvullende waarnemingen werden gebruikt van:

Jan Aalders, Leon Boon, Paul Borgerding, Jeanine van Dijk, Ronald Engelen, Thomas van der Es, Frank van Gessele, Bert de Jong, Michel Kapoen, Ineke Leentvaar, Jefta Leeuwis, Jonathan Leeuwis, Hans Machielse, Maarten Mandos, Leo Marinissen, Mick Pemberton, Guus Peterse, Harm Schoten, Hans Verheij, Henk de Waard en Rudolf Wessels

Stichting Natuur- en Vogelwacht Biesbosch

Noorderelsweg 2A, 3329 KH Dordrecht, tel.: 078 – 6.21.39.21, info@vogelwacht.eu, www.vogelwacht.eu